

Seoski župnik - crkveni glazbenik

Josip Franulić

»Dvaput se umire, a druga je smrt biti zaboravljen.« (La Fontaine) Pisac ovog prikaza ne zaboravlja župnika svojeg djetinjstva Ivana Babarovića proteklih gotovo tri desetljeća, otkad se preselio u vječnost. Svaku je naime njegovu zaokruženu obljetnicu obilježio objavljujući tiskane radove u raznim časopisima.¹ Sad pak, kad se navršava stoljeće da je 1909. g. stupio u dominikansko sjemenište u Bolu na Braču i 70 godina da je 1939. g. postao župnikom u piščevoj zavičajnoj župi Nerežišćima na Braču, spominje ga se kao glazbenika u Sv. Ceciliji, gdje je surađivao više od dva desetljeća (1922. – 1943.).

Ivan Babarović (1896. – 1980.)

JOSIP FRANULIĆ rođen je 1951. u Nerežišćima na Braču, a od 1977. g. je u pastoralnoj službi svoje matične, hvarske biskupije. Još iz studentskih dana bavi se znanstveno-istraživačko-spisateljskom djelatnošću objavljujući knjige i radove iz svjetovne, crkvene i kulturne prošlosti. Zbog toga mu je 1999. g. udijeljena nagrada Splitsko-dalmatinske županije, a 2008. g. visoko državno odličje Red Danice hrvatske s likom Marka Marulića.

Ivan Babarović rođen je 8. lipnja 1896. u Milni na Braču. Školovao se je u zavičaju, Bolu na Braču, Dubrovniku i Sarajevu, gdje je 26. lipnja 1921. zaređen za svećenika. Službovao je u trima bračkim župama: Dračevici (1921. – 1936.), Sutivanu (1936. – 1939.) i Nerežišćima (1939. – 1962.). Nakon četrdeset i jedne godine aktivne službe, u kojoj nikad nije imao ni pomoćnika ni praznika, zbog sljepoće umirovljen je 1962. g. Nastanio se je u zavičaju i, s obzirom na svoje zdravstvene okolnosti, pomagao u dušobrižništvu. Svaki dan je napamet slavio zavjetnu Gospinu misu na latinskome jeziku, a svetačkim danima i propovijedao te neizostavno bio na usluzi za ispovijed u crkvi i u svojoj kući. Umro je 7. rujna 1980., u rodnom mjestu, gdje je i pokopan.

Kao neumoran predvoditelj zajedničkih slavlja u Nerežišćima je besprijeckorno obavljao broje, u župi

tradicionalne, bogoslužne čine i razne pobožnosti. Još više bio je čovjek duboko proživljene osobne molitve, u kojoj su nesumnjivo povlašteno mjesto zauzimala nakane posvećene Gospodar žetve. Trojica naime živih crkvenih službenika iz Nerežišća javno su izjavila da upravo njemu duguju svoje zvanje: dvojica su svećenika (jedan od njih je pisac) to učinila na mladomisničkim slavljinama, a trajni đakon u prigodi đakonskog ređenja. O Babarovićevoj širokoj kulturi i enciklopedijskom znanju svjedočile su njegove rado slušane propovijedi. Svih je tih odlika bila svjesna njegova pastva, pa ga je glas iz puka jezgrovitocijenio: fin, pobožan, inteligentan!

Tiskani članci

Ivan Babarović je bio klasičan lik svećenika visoke i svestrane izobrazbe te vrstan poznavatelj glazbene umjetnosti, koji je redovito vježbao na svo-

jem glasoviru. Nepobitan dokaz njegove naglašene privrženosti crkvenoj glazbi 12 je u *Sv. Ceciliji* objavljenih članaka, s kojima ćemo se niže upoznati u najkraćim crtama.

Prvi se put u *Sv. Ceciliji* javio kao župnik u Dračevici prilogom o crkvenom pjevanju na Braču.² Službujući u istome mjestu još je dvaput pisao u *Sv. Ceciliji*: o crkvenom pjevanju u Dalmaciji³ te o popravku dračevskih orgulja (češkoga graditelja Jana Tučeka iz 1914. g.), što je njegovim nastojanjem izveo orguljar iz Splita, rodom Križevčanin, Branko Erhatic.⁴

Dok je svega tri godine bio na službi u Sutivanu, njegovo se ime u *Sv. Ceciliji* pojavljuje čak pet puta. Iz župnoga je ljetopisa prenio zapise o dotadašnjim popravcima orgulja,⁵ tiskao nekrolog župnom orguljašu,⁶ izvijestio o koncertu češke glazbene umjetnice koju je na glasoviru pratio skladatelj Boris Papandopulo⁷ te objavio svoja istraživanja iz župne pismohrane o orguljama i orguljašima u Sutivanu. Te orgulje mletačkoga graditelja Gaetana Moscatellija iz 1798. g. također je Babarovićevom zaslugom popravio već spomenuti Erhatic 1937. g.⁸ Napokon je iscrpno prikazao u župnoj knjižnici nađen rimski priručnik crkvenog pjevanja iz 19. st.⁹

Nerežiško razdoblje Babarovićeve pastoralne službe obilježavaju četiri njegova rada u *Sv. Ceciliji*. Prvi članak govori o glagoljskome misalu, koji je u toj inače latinaškoj župi bio namijenjen svećenicima iz obližnje glagoljaške svećeničke pustinje Blaca.¹⁰ Sljedeća dva njegova priloga sadrže tekstove i note pučkih popijevaka iz više nego tisućljetne prošlosti nerežiške župe. To su pjevani molitveni zazivi da se isprosi kiša¹¹ i euharistijska pjesma kroz nekadašnju tijelovsku osminu.¹² Kao kruna njegovih javljanja s nerežiškom tematikom, i ujedno

Župna crkva u Nerežišćima na Braču

posljednji njegov objavljeni rad u *Sv. Ceciliji*, rezultat je njegovih arhivskih istraživanja o znamenitim nerežiškim orguljama mletačkoga graditelja Petra Nakića iz 1753. g. Poput dračevskih i sutivanskih, i te je orgulje zahvaljujući Ivanu Babaroviću 1940. g. popravio već spominjani Erhatic,¹³ a to je isto učinio i Milan Majdak 1953. g.

Makar ga je potpisao suradnik *Sv. Cecilije* učitelj Stanislav Prepek iz Petrovaradina, njegov odulji prikaz sadrži, zapravo, dva opsežna Babarovićeva pisma, koja je on bio uputio Prepreku nakon određenih njegovih javljanja u *Sv. Ceciliji*. Prepek dakle prenosi Babarovićeve tekstove o zvonjenju i

crkvenome liturgijskom pjevanju u Dalmaciji, o zajedničkom pjevanju dijelova časoslova te o Kašićevu Obredniku iz 1640. g., razvoju korala i pučkim pobožnostima u Dalmaciji.¹⁴

Među Babarovićeve tiskane članke s glazbenog područja također valja ubrojiti njegov prikaz o glazbeniku o. Jordanu Viculinu, OP (Kaštel Lukšić, 1893. – Zagreb, 1944.), koji je s njim bio dominikanski pitomac u Dubrovniku. Za monumentalno djelo o hrvatskim svećenicima žrtvama Drugoga svjetskog rata i poraća, njegovu autoru mr. Anti Bakoviću Babarovićev tekst o Viculinu dostavio je pisac.¹⁵

Orgulje graditelja Petra Nakića iz 1753. u nerežiškoj župnoj crkvi

Neobjavljeni sastavci

Upravo spomenuti tekst o njegovu kolegi Viculinu nalazi se u jednome od brojnih Babarovićevih rukopisnih svezaka, dijelom vođenih na latinsko-me jeziku (još je poznao njemački, talijanski, francuski i engleski), koji sadrže njegove sastavke na razne teme iz teologije, filozofije, povijesti, glazbe... Posebno su vrijedni njegovi portreti, u kojima je ocrtao više desetaka svje-

hov će sažetak biti predmet našeg izlaganja u ovom i sljedećem poglavlju.

Orguljanje u Nerežišćima

Očito ne mogavši preboljeti prestanak izlaženja *Sv. Cecilije* nakon Drugoga svjetskog rata, netom se 1950. g. pojavila svjetovna glazbena edicija *Muzička revija*, Babarović joj je poslao svoj sastavak pod gornjim naslovom, ali nije zabilježio da je ondje bio objelodanjen.

.....
Ivan Babarović bio je klasičan lik svećenika visoke i svestrane izobrazbe te vrstan poznavatelj glazbene umjetnosti, koji je redovito vježbao na svojem glasoviru.

tovnjaka i svećenika: svojih profesora i odgojitelja dubrovačkih dominikanaca i sarajevskih isusovaca, kolega dominikanskih pitomaca (kojima je pripadao kroz sve gimnazijsko školovanje i dijelom bogoslovnog studija) te osobito dijecezanskih svećenika matične mu hvarske biskupije. U tim rukopisnim svescima, koji su kontinuirano sačuvani u razdoblju od 1946. do 1961. godine, posebno mjesto zauzimaju njegovi tekstovi s glazbenom tematikom. Nji-

Status quo sviranja orguljaša, koji je zatekao pri nastupu službe nerežiškog župnika, bio je takav da je sličio bivšem orguljašu, samouku na orguljama. Partiture nije imao nikakve pred sobom, sviranje je izvodio memorijaliter. Dok se je pjevalo promjenljive misne dijelove, orguljaš bi koji akord svirao, odnosno činio arpedima. U nepromjenljivim misnim dijelovima svaki se drugi stih recitirao, dok bi orguljaš pratio tu recitaciju u akordima,

dotično modulirao. Odgovore puka prije predslavlja pratio je u kadenci, a ne u koralnoj noti.

Riječ je naime o pučkom pjevanju te se napjev mise za obične nedjelje nazivao *corrente*, a o svetkovinama pjevala se je također pučka »andeoska« misa, kao i po drugim otočnim mjestima. Izvodila se u d-duru, a opseg melodije bila je cijela oktava. Isto se jedan stih pjevao, a drugi recitirao, kako se uostalom postupalo i kod pjevanja psalama na večernji.

Nakon što je podrobno prikazao način orguljanja, Babarović nastavlja tvrdnjom da u obilju župnih arhivalija ne nahodimo niti jedan glazbeni rukopis kojim su se orguljaši služili u prošlosti, da bi se danas moglo rekonstruirati njihovo glazbeno shvaćanje, ali iz onoga što je opazio kod nerežiških orguljaša moglo bi se konstatirati uobičajeno orguljanje. Ipak, pretpostavlja da je graditelj orgulja Nakić, kada je sa svojim suradnikom Kargotićem, također svećenikom dopremio orgulje iz Mletaka u Nerežišća, sa sobom donio i onodobne talijanske glazbene skladbe za orgulje, ali nam se od toga ništa nije sačuvano. Budući da su u Nerežišćima, kao upravno-sudskom središtu povijesne Bračke komune, boravili također mnogi mletački uglednici, Babarović drži da su oni sa sobom donosili i glazbenu kulturu svojeg vremena. Makar u manjem obimu, nastojali su ju sebi priuštiti u novom prebivalištu, gdje su, uz ostale mjesne glazbenike, također i orguljaši zacijelo reproducirali onodobna glazbena djela namijenjena javnom izvođenju.

O. Vinko Kuničić, OP

Osim glazbenog portreta svojega kolege Viculina, Babarović je u istome smislu prikazao i dominikanca Kuničića (Dol na Hvaru, 1894. – Stari Grad na Hvaru, 1980.), koji je u vrijeme nastanka tog teksta (1953. g.) bio

orguljaš splitske dominikanske crkve. Na klaviru i orguljama majstorski je izvodio teške kompozicije. Glazbeno se je obrazovao u Fribourgu u Švicarskoj, gdje mu je profesor bio glasovit poznavatelj korala Ferster. Kad bi, još kao dominikanski pitomac, u Dubrovniku slušao pojedine operne pjevače, u samostanu ih je nakon toga glasom savršeno oponašao. Marljiv je bio proučiti ulogu pojedinog orkestralnog instrumenta te nauk o harmoniji, kompoziciji i kontrapunktu. Savršeno je izvršavao svoje službe glazbenog nastavnika i pedagoga, a skladao je mnogo crkvenih kompozicija.

O. dr. Antonin Zaninović, OP

Iste godine kad i dominikanca V. Kuničića Babarović je glazbeno opisao i njegova starijeg redovničkog subrata Zaninovića (Grablje na Hvaru, 1879. – Dubrovnik, 1973.), glazbenika i muzikologa. Malo je koji učenjak na području bivše države tako temeljito istražio arhive i knjižnice kao Zaninović, koji je bio neumoran u tome pretešku intelektualnom radu. Sve što ga je zanimalo on je marljivo prepisivao i objelodanjivao. Donosio je pojedine napjeve kako se pjevaju u dvadesetak mjesta, s inačicama i svojim opaskama. Babarović smatra da će se među južnohrvatskim svjetovnim i redovničkim svećenstvom u budućnosti teško naći tko će se poput Zaninovića tako idealno, neumorno i svestrano posvetiti izučavanju domaće osobito crkvene prošlosti. Također je izvrstan orguljaš, temeljit poznavatelj crkvenog pjevanja, osobito koralnoga, te maran zborovođa.

Popravci orgulja u Dalmaciji

Na poziv o. V. Kuničića, graditelj orgulja Milan Majdak iz Zagreba došao je 1953. g. popraviti orgulje u splitskoj dominikanskoj crkvi. U Splitu je isto učinio u prvostolnoj crkvi, u crkvi franjevaca konventualaca, u svetištu

Gospe od Zdravlja te kod klarisa. Popravivši orgulje u Kaštel Kambelovcu, nastavio je s istim radom u bračkim mjestima Dračevici, Milni, Supetru, Donjem Humcu i Nerežišćima.

Prikazavši u čemu su se sastojali pojedini Majdakovi zahvati na orguljama u navedenim naseljima, o majstoru je iznio nadasve povoljnu prosudbu. On naima savršeno poznaje razvitak orgulja od prvih početaka do današnje elzaške reforme orgulja. Gradi i popravlja pneumatične i mehaničke orgulje s velikom lakoćom. Na području bivše države revidirao je oko tisuću orgulja te o njima ima kartoteku. Odličan je i graditelj harmonija. Uz ostalo, vrijedno je spomenuti da je njemu bila povjerena zadnja reparatura orgulja zagrebačke prvostolne crkve, a poznata je i njegova obnova orgulja trogirске katedrale.

Enciklika o crkvenoj glazbi

Navedena enciklika pape Pija XII., datirana na Božić 1955. g., Babaroviću je bila dostupna u Vjesniku Đakovačke biskupije br. 5/1956. Sažeto i pregledno donio je sav sadržaj te enciklike, a niže se prenosi tek jedna od više njegovih objekcija na pojedine navode u enciklici, kao njegov izvorni prinos toj, njegovu srcu prirasloj temi.

Kad se u enciklici govori o sv. papi Piju X., obnovitelju crkvene glazbe, primjećuje sljedeće: »Od toga vremena cecilijanski pokret raširio se po svemu katoličkom svijetu. Kod nas je gotovo do svršetka Drugoga svjetskog rata izlazila glazbena revija Sv. Cecilija. U njezinim priložima velik broj domaćih crkvenih skladatelja objavio je svoje glazbene sastave. Crkveni muzikolozi ilustrirali su u svojim člancima našu crkvenu glazbenu prošlost. To doba izlaza Sv. Cecilije može se nazvati epohalnim za našu crkvenu glazbu. Crkveni glazbenici drugih naroda s velikim su zanimanjem pratili i

proučavali našu crkvenu reviju. Može se slobodno reći da su se naši crkveni glazbenici za cecilijanskoga pokreta striktno držali pravila koja donosi enciklika i da mi imamo potpuno savršene crkvene kompozicije koje su oni dali na svjetlo.«

Svoje izlaganje o predmetnoj temi zaključuje ovako: »Enciklika je zaista remek djelo, koje svaki dušobrižnik mora proučavati po svojoj službenoj dužnosti i prema njoj urediti crkveno pjevanje u svojoj crkvi. Ne smije nika-ko dopustiti da iz njemu povjerene crkve iščeznu divni napjevi koje su uveli prošli naraštaji pobožnih svećenika te

velikim marom i nastojanjem naučili svoje vjernike te napjeve bez ikakva glazbala često samo ljudskim glasom. Ova enciklika ima biti kao vade mecum svakoga dušobrižnika.«

Glazbena zapažanja

Kako je Babaroviću bio teško pao prestanak izlaženja *Sv. Cecilije*, gdje bi bez teškoće mogao tiskati sve što je napisao s područja crkvene glazbe, dokaz je članak o orguljanju u Nerežišćima (pogl. 2.1.), što ga je bio poslao Muzičkoj reviji, čim se 1950. g. pojavila. Budući da mu taj sastavak nisu objelodanili, on je preostala četiri rada iz 2. poglavlja, nesumnjivo vođen neodoljivom unutarnjom potrebom da te misli stavi na papir, napisao – štono riječ – za svoju dušu. Jednako možemo reći i za ostala glazbena zapažanja

s kojima ćemo se tek dijelom upoznati u ovom poglavlju. Svi su ti njegovi uradci, makar u rukopisnim svescima napisani ex abrupto, stilski dotjerane i zaokružene cjeline, kao da su već tada bile namijenjene objavljivanju.

O ljudskom pjevanju

Babarovićeve zapise na tu temu, nepovezano nastale u razdoblju od jednog i pol desetljeća, prikazat ćemo vremenskim slijedom s obzirom na njegov životni tijek. Iz djetinjstva se spominjao kad bi o Božiću sub divo stajao uz visok ognjeni stup i slušao složnu mladež kako pjeva božićne pjesme: »To je bilo nekako najsretnije doba moga života, divotna glazba, anđeoska pjesma, uzdignuće u više sfere; takva nebeskog zanosa u životu kasnije ne doživjeh.«

Kao dominikanski pitomac u Dubrovniku satima je vježbao u tamburaškom zboru. Usto je počeo učiti klavir i harmonij pa je u slobodnom vremenu na tim instrumentima satima neprestano vježbao. U dominikanskoj crkvenom zboru pjevao je basovu dionicu. Njegovalo se je koralno i figuralno crkveno pjevanje, pa su se kod bogoslužja ali i na akademijama također izvodile teže skladbe.

Dok je službovao u Sutivanu, frapirao ga je napjev Molitve Jeremije pro-

Stoljeća su prolazila i pjevači su taj finale naučili samo po sluhu, vježbajući se sami, bez ikakva učitelja glazbe. Nerežiškim pučkim pjevanjem – konkretno adventske latinske mise, zatim večernje i ostalih stoljetnih lokalnih napjeva – bio je ugodno iznenađen pučki misionar o. Dane Zec, OFM i 1959. g. uskliknuo u crkvi: »Nigdje dosad nisam vidio da je cijela crkva jedan zbor!«

Babarović je na Josipovo 1954. g. ostavio zapis o pučkom pjevanju u Selcima na Braču. Njihovo se pjevanje potpuno razlikovalo od onoga u drugim otočnim župama. Pjevali su a capella, često troglasno, naravno bez ikakve partiture. Dok drugdje na otoku nalazimo izvor pjevanja u crkvenom koralu, u Selcima se u pojedinim misnim dijelovima nije opazio koral. Naprotiv, na Jurjevo 1952. g. u Nerežišćima se pjevao svečani Kyrie, kojemu je originalna baza koralni Kyrie Velike subote: svojim uzlaznim notama izražava pobjedu Krista, koji slavodobitno uskrsava iz groba.

Od više desetaka portretiranih svećenika za čak njih 16-oricu dao je glazbenu prosudbu: darovit glazbenik; savršeno je poznavao crkvene napjeve; bavio se i glazbom; svirao je klavir kao kakav virtuoz; ima jak, potentan glas; ugodan, nježan tenorski glas; glas te-

.....
Kako je Babaroviću bio teško pao prestanak izlaženja *Sv. Cecilije*, gdje bi bez teškoće mogao tiskati sve što je napisao s područja crkvene glazbe, dokaz je članak o orguljanju u Nerežišćima, što ga je bio poslao Muzičkoj reviji 1950. godine.

roka u Velikom tjednu. Vrlo izražajan, patetičan, nije imao baš ništa od koralnoga. U Nerežišćima je pak slušao finale kod točke za pjevanja Muke. Kod njega triput diže pjevač glas i spušta ga, a zadnji put najviše. Nije sastavljen kada je uređena dijatonska ljestvica niti je bilo poznato bilježenje nota.

norile; izvanredan pjevač, ima veoma prodoran glas; dosta visok, jak nazalni glas; nije nimalo glazbeno izobražen; dobar pjevač, poznavao je crkveno pjevanje; pjevao je misu u visokoj, tenorskoj noti; pjevao je polagano, imao je nešto kreštav glas poput registra gambe; pjeva visokim glasom, registar

više prigušen, nije zvonak, točno po koralu; imao je basovni glas; izvršno je pjevao tenor. O jednome pak pučkom pjevaču, koji je bio kapellmeister u svojoj župi, kaže da je pjevao glasom u srednjoj poziciji. Za dominikanca dr. Dominika Jakašu, svojeg profesora na dubrovačkoj bogosloviji, navodi da je imao potentan lirski tenor te da u životu nijednog svećenika nije čuo tako lijepo pjevati predslavlje kao Jakašu. Kada je, također dominikanac, pomoćni hvarski biskup Celestin Bezmalinović pri pohodu nerežiškoj župi 1957. g. pjevao misu u zvonkom tenoru, Babarović bilježi: »Prije predslavlja pođoh na pjevalište, ne mogoh

majci. Babarović je s glazbene strane znao komentirati prijenose misa na vaticanskom radiju te pojedine domaće glazbene radioemisije. Iz njegovih zapisa još doznajemo da mu se pismeno bio obratio muzikolog dr. Josip Andrić, pitajući ga za podatke u svezi s tamburaškom glazbom kod nas. I konačno, Babarović je u sviranju orgulja poučio č. s. Serafinu Bačić, članicu Družbe službenica milosrđa, koje u Nerežišćima imaju samostan od 1936. g.

O ptičjem i cvrčkovu pjevu

Svaki dan pohađajući nerežiško groblje, gdje je u tišini i samoći dugo razmišljao i molio, Babarović je zabi-

Babarovićeva naglašena ljubav prema crkvenoj glazbi toliko ga je prožimala da je postala njegov nerazdvojni dio.

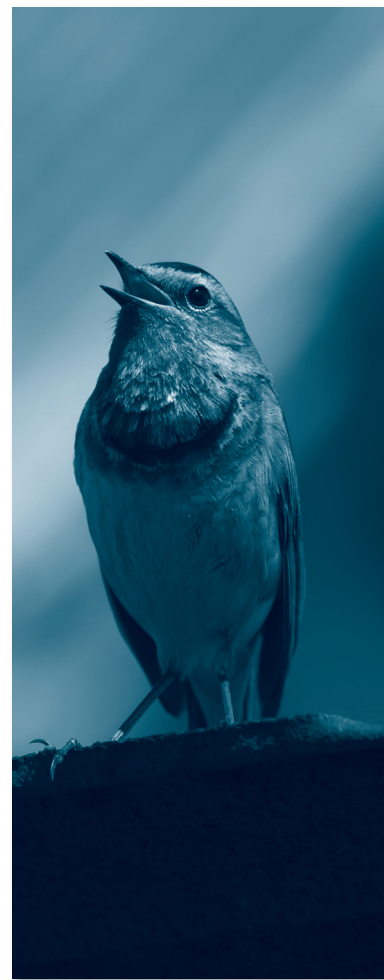
se uzdržati a da ga ne pratim uz orgulje preko predslavlja, koje je pjevao u najvišoj noti, si – be mol.«

Od nezanemarive količine Babarovićevih bilježaka s obzirom na profano pjevanje – što bi bio zahvalan predmet zasebne obrade – vrijedi izdvojiti njegov izvorni zapis o kantileni A...la ribe..., što bi visokim tenorskim glasom pjevao prodavač svježe ribe u Nerežišćima 1950-ih godina: »Onaj a je jako protegnut, nekako sospeso; na la akcentuirao; onaj ri je lagan; na be udari glasom, produlji ga, spusti glas, učini s njime kadencu, ne u tonovima dijatonske ljestvice, već u kromatičnim četvrttonskim glasovima; naposljetku ono e digne u ton, kojim je počeo kantilenu. Držim da je to naučio od drugoga prodavača ribe, koji je davno pošao s ovoga svijeta.«

»Sličan izraz zanosa za glazbeni proizvod mogu reći da nisam nikada doživio u životu«, primijetio je, uz bilješku da je svećenik Slavko Cencek svirajući klavir, i sav se rastapajući, pjevao dalmatinsku pjesmu posvećenu

lježio da je to za njega zemaljski raj, gdje mu je ptičji pjev najdraži koncert. Opisao je češljugarov i slavujev pjev, ali i onaj cvrčkov. Iznenada bi doletio češljugar na čempres te bez poziva ex proprio motu započeo svoj pjev. Uvertira mu nije bila duga. Svaka prva točka imala je samo malo takta. Srednje su točke bile dulje. U sredini točke bi se raspjevao, htio je doći do kulminacije. Onaj njegov tremolo razlijegao bi se po sredini točke, gdje je pokazivao svu virtuoznost. Izvodio je melodijski pjev u vremenu polagano, dizao glas i spuštao ga, posve smireno slao u atmosferu do tri melodije.

U proljetna jutra kod župne crkve slušao je slavuja kako koncertira, a jednako bi pjevao i mrtvima na groblju pretvarajući ga u kakav perivoj. Slavujev pjev ima nekoliko dijelova: to je cijela simfonija. Onaj najdulji dio dolazi do kulmena. Nakon uvoda slijedi ptičji zov u kraćem sastavu, zatim su dulje partiture, razvitak teme, pjev zatim najsadržajniji pak slijedi zaključak simfonije. Kad bi se o prosnim da-

nima u dvorištu župne crkve obavljao blagoslov polja, javio bi se slavuj na čempresu u obližnjoj šumici. Slušajući ljudsko pjevanje, razigrao bi se te što bolje izvodio svoje melodije.

Kad se dublje prodre u cvrčkov pjev, piše Ivan Babarović, kod njega se nađe dosta zanimljivosti. Sunce prži, pjev se drugih ptica ne čuje, a čovjek hrli u hladovinu. Najednom na čempresu u groblju zaori u forte otegnut njegov pjev, kao da je zabrujao cijeli orkestar u kojoj uvertiri. Kad je ispjevao uvertiru, tad cvrčak u duljim notama prosljeđuje svoj pjev u visokoj noti; Babarović drži da bi mogao biti normalni a. Pjev kao da sadrži dvije note, cvrčak se dalje igra u pjevu, izvodi često fioret, dosta puta izvodi stringendo, napokon izvodi accelerando, dok zadnju notu

dadne naglašeno. Završio je cvrčak svoj program, tad na obližnjemu čempresu nađe zamjenika, koji na isti način započne svoju produkciju.

Babarović je iz svojih dubrovačkih dana zabilježio nesvakidašnji događaj pri sprovođenju jednoga crkvenog pjevača na Boninovu. Crkveni mu je zbor otpjevao tužaljku, a to je isto učinio i slavuj na susjednome čempresu. Kakav to bješe divotni sklad ljudskog i ptičjeg pjeva! Taj događaj, veli Babarović, nitko još nije opisao, a kamoli glazbeno prikazao. Zasluživao je, jer se nije čulo da se što slična dogodilo.

Zaključne misli

Babarovićeva naglašena ljubav prema crkvenoj glazbi toliko ga je prožimala da je postala njegov nerazdvojni dio. Zamjetljivo je dolazila do izražaja u svako vrijeme njegova života, uključujući najtjeskobnije časove tijekom Drugoga svjetskog rata. Zbog nađena oružja u crkvenim prostorijama, koje je ondje bilo postavljeno bez njegova znanja, prošao je njemačke zatvore u Bosni i Hercegovini te konačno logor u Zenici. Oboljenje i bolnički oporavak od inače smrtonosnoga pjegavog tifusa (posljedica preboljena pjegavog tifusa bila je kasnija njegova sljepoća) spriječilo je njegovo izvođenje pred nacistički ratni sud. I u okolnostima svoga tamnovanja djelovao je kao evangelizator i apostol Gospine krunice pa i među supatnicima drugih vjerskih zajednica. Pred pravoslavicima je pjevao pojedine dijelove staroslavenske mise, a sa zarobljenim talijanskim časnikom, praktičnim vjernikom, izvodio je latinske skladbe u gregorijanskome koralu. S tim u svezi utemeljeno je za-

pazio: »Možda prvi put ti anđeoski napjevi odjekivahu u toj zgradi tuge i plača.«

Nerazdruživo spojivši glazbu i duhovnost te sve oko sebe promatrajući pod tim vidom, zadivljenost slavujevim i češljugarovim pjevom vodila ga je k Stvoritelju svega: »Kako je silan onaj koji ga je stvorio i dao mu taj dar pjeva, što ga on bez truda i napora samo nagonski izvodi! Što je zvuk na citri ili glasoviru te zvuk gudačeg instrumenta prema tome pjevu? Koliko se mi ljudi mučimo da izvedemo malo teži pjev dok ga naučimo! Neizmjereno je savršenstvo onoga koji ga je stvorio. Mi samo malo o tome savršenstvu naslućujemo dok smo živi na ovome svijetu.«

Slušajući kukavičji pjev zapisao je: »Mnogo sam puta čuo znak ljubljanske radiostanice. Kolosalna je razlika između toga signala i kukavičjega pjeva! Moderna tehnika ne može posve reproducirati kukavičji pjev. Tako držim da ne može potpuno imitirati ni pjev drugih ptica. Tvorac svemira dao je ptici tu sposobnost koja prelazi svu čovjekovu moć da takvo što proizvede. Taj pjev nikad ne umara, uvijek je nov, uvijek osvježuje, uvijek interesantan, uvijek oživljuje čovjeka, uzdiže ga put nebeskih vedrina te osjeća da ne živi na ovom planetu. Bujica misli i čuvstava svega me obuzme i čitavoga potrese, pamet mi zastane kad hoće začu u dubine tih događaja!«

Ovom se studijom nakon stanke od gotovo sedam desetljeća na stranica *Sv. Cecilije* ponovno susrećemo s Ivanom Babarovićem. U povijesti njegove matične, Hvarsko-bračko-viške biskupije, osnovane sredinom 12. sto-

ljeća, jedinstvena je to pojava seoskoga župnika i crkvenoga glazbenika amatera – neprofesionalca, koji je tiskao radove s glazbenom tematikom te iza sebe ostavio respektabilan pisani opus na tom području. Po svemu je navedenom zasigurno rijetkost među seoskim župnicima i u širim razmjerima. Zaključno ćemo na Ivana Babarovića primijeniti rečenicu što ju je zapisao o svojem profesoru crkvene glazbe iz sarajevske bogoslovije: »Zamijenio je ovaj svijet s boljim, gdje sluša rajске melodije!«

BILJEŠKE

- ¹ Radovi Josipa Franulića o Ivanu Babaroviću popisani su u M. BABIĆ – P. LUBINA (priredili), *Don Bepovo srebro i zlato* (25 godina svećeništva – 50 godina života – 25 godina spisateljstva don Josipa / Bepa/ Franulića), Split, 2002., 119.
- ² I. BABAROVIĆ, O crkvenom pjevanju na Braču, u *Sveta Cecilija* (SC), 16 (1922) 3, 85.
- ³ ISTI, Crkveno pjevanje u Dalmaciji, u SC, 20 (1926) 1, 18.
- ⁴ ISTI, Popravlak orgulja u Dračevici na otoku Braču, u SC, 28 (1934) 5, 153.
- ⁵ ISTI, O popravku orgulja župske crkve u Sutivanu, u SC, 31 (1937) 2, 58.
- ⁶ ISTI, Frano Sassudelli (nekrolog), u SC, 31 (1937) 2, 62 – 63.
- ⁷ ISTI, Koncert Zdenke Zikove u Sutivanu, u SC, 31 (1937) 4, 125 – 126.
- ⁸ ISTI, Orgulje i orguljaši u Sutivanu, u SC, 32 (1938) 3, 87 – 88.
- ⁹ ISTI, Jedan priručnik crkvenog pjevanja, u SC, 33 (1939) 2, 40 – 42.
- ¹⁰ ISTI, Glagoljsko bogoslužje u Nerežišćima, u SC, 34 (1940) 1-2, 29 – 30.
- ¹¹ ISTI, Zazivi za dažd, u SC, 34 (1940) 3, 57 – 58.
- ¹² ISTI, Sekvencija kroz osminu Tijelova, u SC, 34 (1940) 4-5, 91 – 93.
- ¹³ ISTI, Orgulje u Nerežišćima, u SC, 37 (1943) 3, 98-99; 4 – 5, 146 – 147.
- ¹⁴ S. PREPREK, Pismo iz Dalmacije, u SC, 29 (1935) 1, 14 – 16.
- ¹⁵ A. BAKOVIĆ, Hrvatski martirologij XX. stoljeća, 1. Svećenići–mučenici Crkve u Hrvata, Zagreb, 2007., 693.